

LVM

1. AU34385 / 20.12.2024 / Lausuntopyyntö valtakunnallisen liikennejärjestelmäs suunnitelman luonnoksesta ja ympäristöselostuksesta (SOVA-lain mukainen ympäristöarviointi)
2. AT26887 / 31.10.2023 / PV LAUSUNTO / VALTAKUNNALLISEN LIIKENNEJÄRJESTELMÄSUUNNITELMAN ARVIOINTIOHJELMA
3. AU11344 / 29.4.2024 / PÄÄESIKUNNAN SOTILAALLINEN NEUVO PUOLUSTUSMINISTERIÖLLE VALTION VÄYLÄVERKON KEHITTÄMISESTÄ
4. AU20461 / 25.9.2024 PÄÄESIKUNNAN SOTILAALLINEN NEUVO PUOLUSTUSMINISTERIÖLLE SOTILAALLISEN LIIKKUVUUDEN KEHITTÄMISTARPEISTA
5. VN/8128/2024-PLM-6 / 21.5.2024 / Sotilaallisen liikkuvuuden huomioiminen liikennejärjestelmän kehittämisessä
6. Valtioneuvoston puolustusselonteko /19.12.2024 / <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-663-423-7>

VALTAKUNNALLINEN LIIKENNEJÄRJESTELMÄSUUNNITELMA VUOSILLE 2021-20327

1 Yleistä

Pääesikunta on tutustunut 1. viitteenä olevaan valtioneuvoston liikennejärjestelmäs suunnitelman luonnokseen ja täydentää 2. viiteasiakirjassa lausumaansa suunnitelman arviointiohjelmasta toteamalla siitä lausuntoon seuraavaa:

Pääesikunta on tyytyväinen saamastaan mahdollisuudesta vaikuttaa liikennejärjestelmän kehittämiseen kuluvalle suunnitelmakaudella mm. antamalla puolustusministeriölle viiteasiakirjojen 3. ja 4. sotilaalliset neuvot viranomaiskäyttörajoitettuna versioina ja niitä puolustusministeriölle täydennetyillä TLII asiakirjoilla. Viiteasiakirjan 3. neuvossa kuvataan yksityiskohtaisesti liikennemuotokohtaisesti välittömät, pidemmän aikajänteen ja muut maanpuolustuksen kannalta merkittävät ja edelleen ajankohtaiset liikenneinfrastruktuurin kehittämistarpeet. Puolustusministeriö on antanut näiden pohjalta oman viiteasiakirjan 5. lausuntonsa Liikenne- ja viestintäministeriölle. Pääesikunta on toiminnallaan vaikuttanut suoraan lisäksi Väyläviraston investointiohjelmaan ja EU:n CEF sotilaallisen liikkuvuuden kaksoiskäyttökohteiden tukirahoituksen hakeuksiin, joilla on pystytty kehittämään mm. yhteispohjoismaiseen logistiseen tukeutumisverkostoon kuuluvia kohteita. Pääesikunnalla on ollut muutenkin jatkuva, kiinteä ja hyvän yhteisymmärryksen mukainen yhteistoiminta liikennehallinnon toimintakentässä eri ministeriöiden, viras-

tojen ja toimijoiden kanssa. Puolustusvoimien näkökulmasta erityisesti suora ja hyvin toimiva yhteydenpito sotatalousjohdon ja liikenne- ja viestintäministerin välillä on edistänyt yhteisen tilannekuvan muodostamista. Tämä on esimerkki ja osoitus hyvin toimivasta kokonaisuomaanpuolustuksen koordinaatiosta ja koko hallintoa kattavasta lähestymistavasta, jota on pyrittävä hyödyntämään täysimääräisesti jatkossakin. Suunnitelman ulottuminen hallituskausien yli mahdollistaa pitkäjänteisen, jatkuvan ja ennakoitavan liikennejärjestelmän kehittämisen. Tämä sopii hyvin yhteen suunnitelmiin Puolustusvoimien ja maanpuolustuksen pitkän aikavälin kyvykkyyksien kehittämisen kanssa.

2 Suunnitelman maanpuolustukseen liittyvät painotukset ja kansainvälinen ulottuvuus

Nyt käsiteltävänä oleva suunnitelma on poikkihallinnollisesti huolella ja kattavasti laadittu. Suunnitelman tavoitteet (toimivuus, turvallisuus ja kestävyys) tukevat hyvin 6. viitteen mukaisessa selonteossa kuvattuja vaatimuksia logistisen infrastruktuurin ja logististen kyvykkyyksien kehittämistä ja se vastaa näin myös sotilaallisen maanpuolustuksen ja sotilaallisen huoltovarmuuden sekä niiden kehittämisen asettamiin vaatimuksiin. Suunnitelma huomioi hyvin varautumisen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Laajamittaisessa ja oikeudettomassa sodassa Ukrainaa vastaan Venäjän toteuttamat iskut siviili-infrastruktuuria ja liikenteen kriittisiä kohteita vastaan alleviivaa resilientin järjestelmän merkitystä ja riittävän vaurionkorjauskyvykkyyden rakentamisen ja ylläpidon tärkeyttä.

Suunnitelmassa otetaan huomioon sotilaallisen liikkuvuuden osalta tunnistettuja puutteita ja painotukset Pohjois-Suomessa olevien vaatimattomien liikennekäytävien ja Ruotsin ja Norjan rajanylittävien yhteyksien kehittämiseksi on Puolustusvoimien toiminnan kannalta oikeat. Viimeistään sotilaallisen liittoutumisen myötä on tullut selväksi, että valtakunnallisesti toimivan liikennejärjestelmän lisäksi tarvitaan vähintään toimiva pohjoiseurooppalainen järjestelmä, jossa sekä liikenneinfra, että lainsäädäntö, järjestelyt ja sopimukset tukevat lyhyelläkin aikajänteellä tehtäviä sotilasjoukkojen ja sotilasmateriaalin keskittämisiä vähäviiveisesti ja joustavasti. Yhteisistä aloitteista, hankkeista ja foorumeista niin sotilasyhteisöissä kuin siviilihallinnoissa pohjoismaisella ja eurooppalaisella tasolla ei ole ollut sotilaallisen liikkuvuuden kehittämisen näkökulmasta pulaa. Näiden sotilaallisen liikkuvuuden suunnitelmien toimeenpanoon liittyvissä järjestelyissä on varaa lisätä paljon konkreettisia toimia. Pohjoismaisen puolustusyhteistyön (NORDEFECO) ja liikenteen pohjoismaisen varautumisyhteistyön (NTPC) koordinoitulla yhteistoiminnalla ja resurssoinnilla tähän toivotaan merkittävää alueellista parannusta.

3 Suunnitelman toimeenpano ja resurssit

Puolustusvoimien toiminnan kannalta suunnitelman toimeenpanon resurssointi on järjestettävä oikeasuhtaisesti. Esimerkiksi suunnitelmat harvaan asutun pohjoisen alueen liikenneverkon parantamiseksi eivät välttämättä täytä kaikilta osin taloudellisia hyötysuhdelaskelmia. Kansakunnalle epäsuotuisten muutosten voidaan ennakoida jatkuvan. Näihin muutoksiin tulee varautua ja puhtaiden kannattavuuslaskelmien ja yhteiskuntataloudellisen tehokkuuden sijaan tietyissä hankkeissa tulee huomioida turvallisuustaloudellinen näkökulma. Valtio ei voi jättää toteuttamatta vakavien kriisien varalta tehtyjen puolustussuunnitelmien edellyttämän infrastruktuurin ja järjestelyjen kehittämistä.

Puolustusvoimien toiminnan kannalta suunnitelmassa esitetty valtion väyläverkon rahoitusohjelma antaa uskoa siihen, että hallinnonala pysyy tältä osin tukemaan väyläverkon ylläpitoa ja kehittämistä liittokunnan puolustus suunnitelman minivaatimusten mukaisesti. Perusväylänpitoon vuodesta 2029 osoitetulla lisärahoituksella taitetaan väyläverkon korjausvelan kasvu ja taataan pääväylien riittävä kunto. Myös yksityisteiden hoitoon ja kunnossapitoon osoitettu rahoituksen lisäys edistää Puolustusvoimien toimintamahdollisuuksia valtion verkon ulkopuolella. Verkoston kehittämiseen suunnatun rahoituksen supistumisen osalta esitetään kuitenkin tietyillä varauksilla huoli. Kokonaisrahoituksen on riitettävä vastaamaan kaksoiskäyttöön tarkoitettujen verkon osuuksien kehittämistarpeita. Puolustusvoimissa tiedostetaan ja tunnistetaan paine verkoston kehittämiseen muun yhteiskunnan toiminnan tarpeista ja näkökulmasta. Sotilaallista liikkuvuutta edistävien kaksoiskäyttöhankkeiden suunnittelua ja toteuttamista tulee jatkaa ja tehostaa entisestään. Suunnitelmia laadittaessa tulee huomioida TEN-T verkoille asetetut sotilaalliset minimivaatimukset.

Puolustusvoimat on perustellut erityisesti Pohjois-Suomessa sotilaallisen liikkuvuuden näkökulmasta raidelevyden muutostarpeita. Käynnissä olevan selvityksen tulokset eivät ole vielä käytössä. Toivottavasti kuitenkin suunnitelmakaudella voidaan käynnistää eurooppalaisen standardin mukaisen raidelevyden mukaisen radan välttämättömien osuuksien rakentaminen. Ymmärrettävästi tällaiset hankkeet ovat mittaluokaltaan erittäin merkittäviä ja niiden toteuttaminen vaatii rahoituksen osalta erillispäätöksiä. Puolustusvoimat sitoutuu omalta osaltaan panostamaan eri rahoitustukijärjestelyihin liittyviin hakemusvalmisteluihin täysipainoisesti ja tukee näistä saatavien hyötyjen maksimoimisyrityksiä.

4 Ympäristöselostusluonnos

Pääesikunnan näkökulmasta ympäristöselostusluonnoksessa on kuvattu vähintään riittävällä tavalla suunnitelman tavoitteet ja toimenpideoh-

jelman sisältö. Valmistelun aikaisia vuorovaikutusmahdollisuuksia on hyödynnetty ja suunnitelman edistymisen viestintä on ollut tarkoituksenmukaista.

Suunnitelman perustuminen aiempaa laajemmin kerättyyn dataan on hyvä kehitys ja antaa hyvät edellytykset suunnitelman seurannalle. Suunnitelman tavoitteiden toteutumisen seurannan ohessa tuotettavaa tilannekuvaa eli liikennejärjestelmäanalyysiä pidetään tärkeänä osana kokonaisuutta ja sen käyttöä esim. resurssien kohdentamisten painottamiseen tulee hyödyntää.

5 Muut huomiot ja yhteenveto

Suunnitelmassa on huomioitu hyvin ympäristövaikutusten arviointiin liittyviä seikkoja. Puolustusvoimat tukee toiminnallaan kestävästä kehitystä ja pyrkii minimoimaan toiminnan negatiiviset ympäristövaikutukset.

Liikennejärjestelmän tulee toisaalta mahdollistaa ja turvata tarkoituksenmukainen toimintavarmuus, joka voi olla tietyissä tilanteissa ristiriidassa esim. päästöttömien liikenneratkaisujen kanssa. Puolustusvoimat tunnistaa tavoitteet liikenteen päästöttömyydestä vuodesta 2050 alkaen. Yksittäisenä asiana tämä on kokonaisuus mikä edellyttää kokonaan erillistä tarkastelua ja arviota sotilaallisten toimintamahdollisuuksien ylläpidosta. Puolustusvoimilla käytössä olevat ja rakentuvat suorituskyvyt ovat käytössä vielä tavoiteajan jälkeenkin. Siviili liikenteen kehitys päästöttömäksi avaa paljon mahdollisuuksia ja päästöttömyys ei ole sotilaallisen toiminnan kannalta välttämättä täysi mahdottomuus, mutta se edellyttää korvaavan, uuden nestemäisen polttoaineen tai muun uuden energiaratkaisun saatavuutta. Tämä edellyttää yhteiskunnan vahvaa tukea tutkimuksessa ja tuotekehityksessä.

Ilmastotavoite edellyttää, että energiapolitiikassa otetaan huomioon jatkossa liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien saatavuus ja jakelu. Sotilaallisen huoltovarmuuden näkökulmasta tulisi energian saatavuus ja jakeluverkosto ylläpitää sellaisella tasolla, että Puolustusvoimien toimintaedellytykset kyetään varmistamaan kaikissa turvallisuustilanteissa. Puolustusvoimat ei voi tinkiä siltä vaadittavasta suorituskyvystä päästöttömyysvaatimusten perusteella.

Valtion nykyinen taloudellinen tilanne edellyttää tiukkaa kulukuria ja leikkauksia on odotettavissa useille hallinnonaloille. Suunnitelmassa on arvioitu lentoliikenteen maakuntakenttien toimintamahdollisuuksia. Mikäli välttämättömien kehittämistarpeiden ja säästöpainneiden yhteisvaikutuksesta joudutaan karsimaan eri liikennemuotojen verkostoa, on välttämätöntä ottaa Puolustusvoimat mukaan tällaisten suunnitelmien laatimiseen ennen lopullisten ratkaisujen tekoa.

Itämeren yhteyksien merkitys tunnistetaan suunnitelman toimintaympäristöä kuvaavassa kappaleessa. Itämeren väylien käytettävyyden varmistamista kaikissa tilanteissa voisi lisätä suunnitelman parempi kytkeminen muiden Itämeren valtioiden liikennejärjestelmäsuunnitelmiin muutenkin kuin Ruotsin ja Viron kanssa kehitettävällä talvimerenkululla.

Varautumis- ja huoltovarmuus- kappaleessa s. 60 kuvataan hyvin Pohjoismaista yhteistyötä. Sen merkitys Puolustusvoimien ja huoltovarmuuden näkökulmasta on keskeinen. Pääesikunta esittää tähän kappaleeseen lisättäväksi tässä yhteydessä keskeisten sotilaallisten liikennekäytävien kehittämisvaatimukset esim. seuraavalla tavalla:

Liikenteen pohjoismaisen varautumisyhteistyön (NTPC, Suomi, Tanska, Norja Ruotsi, Islanti) työkenttä on laaja-alainen ja käsittää koko pohjoismaisen liikennejärjestelmän. Tällä hetkellä työtä tehdään erityisesti pohjoismaisen liikenteen mallintamiseksi ja yhteisen pohjoismaisen liikennejärjestelmästrategian valmistelemiseksi. Tavoitteena on saada niin kutsuttu digitaalinen kaksonen koko pohjoismaisesta liikenneverkosta, jotta sillä voidaan mallintaa erilaisia liikenteen häiriötilanteita ja sen avulla tunnistaa mahdollisia investointikohteita erityisesti valmius-, varautumis- ja huoltovarmuus näkökulmasta. NTPC-yhteistyössä kiinnitetään jatkossa erityistä huomioita rajat-yliittävien yhteyksien kehittämiseen ja liikennejärjestelmien yhteensovittamiseen sekä sotilaallisten liikennekäytävien kehittämisen asettamiin vaatimuksiin.

Yhteenvetona voidaan todeta suunnitelmaluonnoksen tukevan järjestelmä tasolla hyvin Puolustusvoimien tehtäviä ja tavoitteita. Liittokunnan ja liittolaisten kanssa yhdessä laadittua puolustussuunnitelmaa päivitetään suunnitelmakaudella operatiivisen suunnittelurytmin, saatujen harjoituskokemusten ja havaintojen sekä toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti. Päivitetyt operatiiviset suunnitelmat saattavat asettaa liikennejärjestelmälle uusia ja muuttuneita vaatimuksia. Puolustusvoimien kannat tulee huomioida liikennejärjestelmään liittyvissä suunnitelmissa ja merkittävimpien hankkeiden toimeenpanossa. Tiiviillä yhteistoiminnalla ja liikennehallinnon eri toimijoiden aktiivisella toiminnalla kansallisissa ja monikansallisissa forumeissa rooliensa ja vastuidensa mukaisesti varmistetaan maanpuolustuksen ja sotilaallisen huoltovarmuuden tavoitteiden toteutuminen liikennejärjestelmää toimeenpantavassa. Liikennejärjestelmän on pystyttävä mukautumaan joustavasti eritasoisii häiriötilanteisiin. Verkostojen ja palveluiden käyttöä on pystyttävä priorisoimaan tarvittaessa yhteiskunnan elintärkeiden toimijoiden tarpeisiin ja rajoittamaan niiden saantia suunnitelmallisesti vähemmän tärkeiksi arvioiduilta käyttäjäryhmiltä. Häiriötilanteiden yhteinen suunnittelu ja suunnitelmien testaaminen eri tyyppisissä harjoituksissa on suunnitelmallisen toiminnan ja jatkuvuuden kannalta keskeistä.

Pääesikunta

Lausunto

6 (6)

AV4835

HELSINKI

3054/08.03.00/2022

Lausuntoon liittyvä yhteyshenkilö Pääesikunnassa on everstiluutnantti Petri Manelius.

Pääesikunnan päällikkö
Kenraaliluutnantti

Vesa Virtanen

Puolustusvoimien sotatalouspäällikkö
Kenraaliluutnantti

Jari Mikkonen

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

LIITTEET

JAKELU

TIEDOKSI

Puolustusministeriö
Kaisa Kuukasjärvi, LVM